VNS 3/2021 vp
Suojeluasiantuntija Liisa Toopakka
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
YmV 25.5.2021

VNS 3/2021 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—25

Kaikkia rahoituspäätöksiä tulisi tarkastella ilmasto- ja ympäristönäkökulmasta

Hallitusohjelman mukaan yksi keskeisistä talouspolitiikan tavoitteista on hallituksen päätökset jotka vievät kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä. Tärkeää olisi, että ilmastotavoitteita eivät tue ainoastaan ilmastotoimiin osoitetut rahat, vaan aivan kaikkia rahoituspäätöksiä tulisi tarkastella ilmasto- ja ympäristönäkökulmasta.

Elpymisvälineen rahoituksella toteutettava Suomen kestävän kasvun ohjelma luo mahdollisuuksia investointeihin jälleenrakentamiseen: luonnonsuojeluun ja puhtaisiin investointeihin. Julkisen talouden suunnitelman mukaan elpymis- ja palautumistukivälineen rahoituksesta aiotaan käyttää noin puolet vihreään siirtymään, tämä on hyvä. Samaan aikaan on tärkeää varmistaa, ettei lopuilla varoilla rahoiteta ilmaston tai luonnon tilaa heikentäviä toimia. Luonnonsuojeluliitto pitää tärkeänä, että elvytysvarat käytetään Do No Significant Harm -periaatteen mukaisesti kohteisiin, jotka eivät edistä luontokatoa tai ilmastokriisiä.

Hienoa, että luonnonsuojelun määrärahoja kasvatetaan

Luonnonsuojelun määrärahojen kasvattaminen edellisen hallitukseen verrattuna on tärkeä päätös, joka tukee hallitusohjelman kirjausta YK:n biodiversiteettisopimuksen tavoitteiden täyttymisestä.

On hyvä, että julkisen talouden suunnitelmassa mainitaan luonnon monimuotoisuuden turvaaminen yhtenä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan keskeisimmistä toimista maankäyttösektorin ilmastotoimenpiteiden, ilmastokestävän ruokapolitiikan, vesistökuormituksen vähentämisen ja vesienhallinnan ja tulvasuojelun ohella. On erityisen tärkeää, että maa- ja metsätalousministeriön vastuulla olevat toimenpiteet ovat linjassa Do No Significant Harm -periaatteen kanssa.

Kiertotalouden edistämisohjelman toteuttamista rahoitetaan aiemmin päätetyn mukaisesta. Näemme kiertotalouden edistämisessä paljon potentiaalia. Esimerkiksi uudelleenkäytön edistämisessä on suuria mahdollisuuksia myös työllistämisen suhteen, joten tämä tulisi ottaa myös työllistämis- ja teollisuusrahoituksen kohteeksi.

Ilmaston osalta päätös turpeen verottoman polton laajentamisesta on askel väärään suuntaan

Liikenteen päästöjen vähentäminen ja keinot tavoitteeseen pääsemiseksi ovat yksi lähitulevaisuuden tärkeimpiä ilmastotoimia. Tavoitetta tukevat julkisen henkilöliikenteen tuesta osoitettava 20 milj. euroa vuodessa ilmastoperusteisiin toimenpiteisiin, parafiinisen dieselin verotuen poisto sekä vähäpäästöisten työsuhdeautojen verorusarvon alentaminen. Lisää tehokkaita ja toimivia keinoja liikenteen päästöjen vähentämiseksi kuitenkin tarvitaan.

Nyt käyttöön otetttava energiaintensiivisten yritysten sähköistämistuki sekä kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavien lämpöpumppujen ja konesalien sekä kierrätysteollisuuden siirtäminen sähköveroluokkaan II ovat kaikki ilmastotoimia vauhdittavia päätöksiä. Sähköistämistuen suunnittelussa on toivottavasti vältetty ja vältetään päästökauppakompensaation ongelmat ja saadaan aikaan tukimuoto, joka kannustaa hiilineutraaliin tuotantoon ja energiaintensiivisten yritysten toimintojen sähköistämiseen.

Turpeen verottomuuden alarajan nostaminen ja laajentaminen koskemaan kaikkea alle 10 MWh käyttöä kasvattaa turpeen verotuen määrää. Suunta on luonnon ja ilmaston kannalta väärä, turpeen verotuesta olisi luovuttava korottamisen sijaan. Julkisen talouden suunnitelman mukaan ilmastotoimenpiteiden tulisi olla ennen kaikkea vaikuttavia ja kustannustehokkaita. Luonnonsuojeluliiton arvion mukaan turpeen käytön lopettaminen olisi nimenomaan vaikuttava ja kustannustehokas ilmastotoimi. Kehysriihessä päätettiin myös muista turpeen energiakäyttöä tukevista toimista osana oikeudenmukaisen siirtymää. Näitä olivat esimerkiksi huoltovarmuuden turvevarastoinnin korvausten nosto sekä korkeamman jalostusasteen turvepohjaisten tuotteiden TKI-toimet. Olisi tärkeää, että tukirahoja kohdennettaisiin nimenomaan siirtymän ja ihmisten tukemiseen, ei ilmastolle, luonnolle ja vesistöille haitallisen turvealan ylläpitoon.

Ympäristölle haitallisia tukia on vielä useita, ja niiden poistamista tulee jatkaa. Toivottavasti kestävän kehityksen verouudistuksen myötä siirrytään ympäristölle haitallisista tuista hyödyllisiin tukiin.

Valtionohjausta on varaa terävöittää

Kohdassa 4 Valtion taloudelliset vastuut ja riskit mainitaan mahdollisesta tarpeesta valtion vastuiden selvittämisestä. Esimerkiksi valtionyhtiö Terrafamen happoa muodostaviin jätteisiin liittyy hyvin suuria riskejä. Nykyisellä suunnitelmilla Kainuun maastoon kapseloitaisin yli miljardi tonnia kaatopaikkaluokituksella vaarallista vaarallisempaa jätettä. Suotovesien käsitelystä muodostuisi miljardien hyvin pitkäaikainen vastuu. Kapselointien tiedetään vuotavan ennemmin tai myöhemmin, jolloin katastrofaalisten vuotojen riski kasvaa. Jätteen kapselointia voidaan pitää jopa EUn kaivannaisjätedirektiivin ja vastaavan Suomen asetuksen vastaisena.

Suomen luonnonsuojeluliitto – Finnish Association for Nature Conservation
Itälahdenkatu 22 b A, FI-00210 Helsinki, Finland | tel. +358 9 228 081
www.sll.fi | toimisto@sll.fi

Lähivuosien leikkaukset

YMn ja MMM:n hallinnonalalla lähivuosien leikkauksia kohdistuu SYKEn ja LUKEn tutkimus- ja kehitystoimintaan. Tämä heikentää päätöksenteon tietopohjaa.

Suomen varsinaiseen kehitysyhteistyöhön kohdistuu 35 miljoonan euron leikkaus vuodesta 2023 alkaen. Leikkaukset vesittävät Suomen sitoumuksen nostaa kehitysyhteistyön määrärahoja 0,70 prosenttiin bruttokansantulosta. Tänä vuonna Suomi käyttää kehitysyhteistyöhön noin 0,50 prosenttia bruttokansantulosta. Kehyksen mukaan taso laskee 0,47 prosenttiin vuonna 2023. Leikkaukset maailman köyhimmiltä ovat ongelmallisia myös pandemian takia.

Tutkimusmenojen pysyvä alentaminen OPMn kohdalla strategisesta tukimuksesta ja Suomen akatemialta sekä TEMin kohdalla ovat huolestuttavia hankkeita. Myös ympäristö- ja kiertotalouden tutkimuksen resurssit ovat tässä kohtaa huolen aiheena.

Lisätietoja
suojeluasiantuntija Liisa Toopakka, puhelin 040 5042 989, liisa.toopakka@sll.fi
va. toiminnanjohtjaja Tapani Veistola, puhelin 0400 615 530, tapani.veistola@sll.fi
erityisasiantuntija Jari Natunen puhelin 044 2100 453 jari.natunen@sll.fi